

ผลวัตของการดำรงชีวิตที่สัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติ
ของชุมชนชาวแพแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี

ถาวรณ ทัญอุปต์

การค้นคว้าแบบอิสระนี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

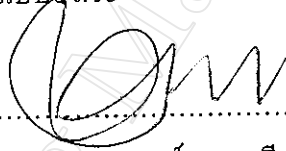
มีนาคม 2546

ผลวัตของการดำรงชีวิตที่สัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติ
ของชุมชนชาวแพแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี

ลาวรรณ ทัยคุปต์

การค้นคว้าแบบอิสระนี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ

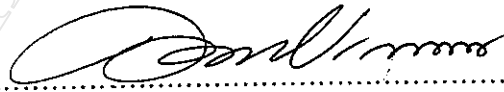
.....ประธานกรรมการ

รองศาสตราจารย์ ดร. ชูเกียรติ ลีสุวรรณ

.....กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัยกานต์ โปราณานนท์

.....กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กรรณิการ์ ภูประเสริฐ

.....กรรมการ

อาจารย์คณิต ธนธรรมเจริญ

7 มีนาคม 2546

© ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

แต่...แม่น้ำสะแกกรัง สายน้ำแห่งเมืองอุทัยธานีแผ่นดินमारครอันเป็นที่รักยิ่งของข้าพเจ้า สายน้ำ คือ สายแห่งชีวิตที่ทำหน้าที่หล่อเลี้ยงผู้คนบนแผ่นดินมาอย่างยาวนาน นำมาซึ่งผู้คนหลากหลายให้มาผูกพันบนประวัติศาสตร์เดียวกัน มีจังหวะชีวิตและลมหายใจขึ้นลงเชื่อมโยงบนสายน้ำเดียวกัน ได้อาบ ได้ดื่มกิน ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ได้แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ทางการค้า อันมีสายน้ำเป็นฉากหลังของชีวิตร่วมกัน

จวบจนวันนี้ แม่น้ำสะแกกรังยังคงทำหน้าที่มารครแห่งแผ่นดิน ในท่ามกลางกาลเวลา ไม่เสื่อมคลาย ตลอดระยะทางแห่งการเดินทางของสายน้ำได้ทำหน้าที่บันทึกเรื่องราว รากเหง้าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตและจิตวิญญาณของผู้คนเมืองอุทัยฯ จากอดีตจวบจนปัจจุบัน...

ชุมชนเรือนแพแม่น้ำสะแกกรัง ประวัติศาสตร์หน้าหนึ่งบนสายน้ำที่ยังมีลมหายใจหลงเหลืออยู่ในท่ามกลางวันเวลา ภาพเรือนแพเรียงรายสองฟากฝั่งลำน้ำที่ทอดผ่านใจกลางเมืองสงบงาม ทุกยามคือความรื่นเริงของข้าพเจ้าจากเด็กจนโต เพราะความรื่นเริงจึงทำให้ข้าพเจ้ามีมุมมองต่อชาวแพในสายตาของคนเมืองมาโดยตลอด สิ่งที่เห็นจึงเป็นเพียงความธรรมดา เรียบง่าย สวยงาม และสงบนิ่งไม่เปลี่ยนแปลงเสมอมา

ต่อเมื่อได้สัมผัส จึงทำให้ข้าพเจ้าได้ตระหนักถึงความจริงที่ว่าไม่มีอะไรไม่เปลี่ยน ชาวแพเองก็ไม่ได้ละเว้นไปจากความจริงนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงเปรียบได้กับการออกเดินทางอย่างรีบเร่งแข่งกับวันเวลาเพื่อเก็บเรื่องราวของคนกับสายน้ำที่อาจจะหลงเหลือเป็นแหล่งสุดท้ายในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง...เพราะในวันนี้เมืองกำลังจะเปลี่ยน ผู้คนกำลังจะเปลี่ยน สายน้ำกำลังจะเปลี่ยน ภาพเรือนแพกำลังจะกลายเป็นเพียงหน้าหนึ่งของบันทึกแห่งความทรงจำในอดีต

ด้วยความขอบคุณและความเคารพแต่ชาวแพแม่น้ำสะแกกรังทุกคนที่ถือเสมือนครูของข้าพเจ้า การดำรงอยู่ที่มีตัวตนจริง ๆ ทำให้ข้าพเจ้าได้รับรู้ถึงความรู้สึกของชีวิตที่ต้องดิ้นรน ต่อสู้ที่สามารถสัมผัสจับต้องได้ที่มีใช่เพียงฉากหนึ่งของการแสดง หรือเป็นเพียงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ถูกเก็บอยู่ในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งถือเป็นห้องเรียนอันทรงคุณค่ายิ่งของข้าพเจ้า

ขอบคุณยายบุญช่วย ที่ถ่ายทอดสัจธรรมชีวิตเรียบง่ายผ่านคำพูดสุดท้ายก่อนที่ข้าพเจ้าจะจากมา ข้าพเจ้าบอกรักยายบุญช่วยไปว่า “ปีหน้าจะมาช่วยยายทำกระทง” ยายตอบกลับมาว่า “ถ้ามาแล้วไม่ต้องทำตามหามา นะ แสดงว่ายายกลับบ้านไปแล้ว” ทำให้ข้าพเจ้าได้เข้าใจอย่างลึกซึ้งว่า

ชีวิตที่ผ่านร้อนผ่านหนาวมากับสายน้ำได้มีส่วนหล่อหลอมให้ชาวแพพร้อมเผชิญกับวันสุดท้ายของชีวิตอย่างกล้าหาญและเบิกบาน

ข้าพเจ้าหวังเพียงว่า ณ วันหนึ่งหากการเปลี่ยนแปลงใด ๆ จะเกิดขึ้นกับผู้คน เรือนแพและสายน้ำก็ขอให้ชาวแพได้เป็นผู้มีส่วนในการตัดสินใจอนาคตของตนเอง ขอเพียงจงคิด และตั้งคำถามก่อน จริ่งอยู่ที่ทุกสิ่งย่อมมีการเปลี่ยนแปลง... ทว่าการเปลี่ยนแปลงที่ยังคงรักษารากเดิมอันบ่งบอกถึงที่มาของเรา ความเป็นตัวตนและความภูมิใจของเราจะทำให้เราสามารถเดินไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคงกว่าก้าวที่แล้ว ๆ มาหรือไม่

ขอบคุณพ่อกับแม่ที่ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษากล่อมเกลาด้วยความรักและเข้าใจเสมอมา ขอบคุณสมาชิกทุกคนในครอบครัวอันอบอุ่นของข้าพเจ้า

ขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร. ชูเกียรติ ลิสุวรรณ ที่กรุณาเป็นประธานกรรมการฯ และให้โอกาสดี ๆ กับข้าพเจ้าได้รู้จักกับ “Learning to Fly” ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์อัษฎางค์ โปราณานท์ ที่กรุณาให้ความเอาใจใส่ ให้ข้อคิด ให้กำลังใจ กระตุ้นเตือนและติดตามสอบถามความก้าวหน้าของงานมาโดยตลอด ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์กรรณิการ์ ภูประเสริฐทั้งในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการฯ ที่กรุณาดูแลและให้คำแนะนำตลอดระยะเวลาของการศึกษา และขอบคุณอาจารย์คณิต ธนธรรมเจริญ ที่กรุณาเป็นกรรมการ ฯ และกรุณาให้คำแนะนำเพิ่มเติม

ขอบคุณ คุณวิไลวรรณ จันทร์พ่วง ประธานชมรมพิทักษ์สิ่งแวดล้อมอุทัยธานี คุณศรีมเดือน วงษ์ปัญญาที่ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนทางความคิดและกรุณาให้ข้อคิดและให้กำลังใจ ขอขอบคุณ คุณจิรวัดณ์ อุณสวัสดิ์อากาศ ที่สอนให้ข้าพเจ้าได้ค้นพบความสุขในการมองชีวิตผ่านเลนส์ และคอยให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยในเรื่องต่าง ๆ เสมอมา

ขอบคุณ ใบชา วงศ์ชัย รุ่งทิวา ชูภู และจันทร์ทิพย์ คงปาน ที่มีโอกาสได้รู้จักกันและเป็นมากกว่าคำว่าเพื่อนร่วมรุ่น

ลาวรรณ ทัยคุปต์